

РОЛЬ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ У РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ АГРОПРОДУКЦІЇ ДРІБНИМИ ТОВАРОВИРОБНИКАМИ

Потапова Ю.Д.

Науковий консультант: к.е.н., доцент Хлопоніна-Гнатенко О.І.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка
м. Харків, Україна*

Теперішнім діючим товаровиробникам – особистим підсобним господарствам, приватним підприємствам, фермерам, невеликим аграрним підприємствам складно виконувати своїми власними силами не лише найпростіші роботи технологічного процесу виробництва того чи іншого виду продукції, а й доводиться вирішувати такі проблеми, як транспортування і зберігання виробленої продукції та її реалізацію. Цю функцію намагаються сьогодні взяти на себе комерційні посередницькі структури, які виникли на базі колишніх інфраструктурних підприємств, споріднених із сільським господарством і переслідують одну мету – одержати якнайбільше прибутку за рахунок сільськогосподарських товаровиробників.

Фермерські господарства, малі підприємства зарубіжних країн давно знайшли вихід із цього становища. У світовій практиці набуло широкого розвитку кооперування у сферах, що надають послуги сільськогосподарському виробнику в організації і функціонуванні таких процесів, як транспортування, зберігання і переробка виробленої продукції, її збут, матеріально-технічне забезпечення, обслуговування виробництва через створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Отже, практикою доведено, що безальтернативним для селян залишається один шлях – самим створити повністю контрольовані ними кооперативні структури, "...оскільки без неї фермер-одноосібник не витримає жорсткої конкурентної боротьби в умовах ринку" [1, с.3].

Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив безпосередньої участі у процесі виробництва сільськогосподарської продукції не бере, але він, надаючи послуги, звільняє виробника від невласливих йому функцій, цим самим стає невід'ємним елементом агробізнесу, його складовою.

Відповідно до Закону України "Про сільськогосподарську кооперацію" сільськогосподарський обслуговуючий кооператив – кооператив, створений для надання послуг переважно своїм членам та іншим особам з метою провадження їх сільськогосподарської діяльності. Він належить сільськогосподарським товаровиробникам і управляється ними на демократичних засадах, працює на

засадах самоокупності і прагне збільшити прибуток господарств своїх членів. Таким чином, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив є ніби продовженням господарства кожного його члена і його мета – створити умови для підвищення прибутку від власного господарства[2].

Основною метою обслуговуючого кооперативу, створеного кількома членами – виробниками, є спрямування його діяльності на обслуговування виробництва засновників. Члени кооперативу несуть відповідальність і разом беруть на себе ризик, проводячи спільну діяльність у кооперативі. Вони можуть мати будь-які економічні зв'язки як всередині кооперативу, так і зовні, в основі яких лежать угоди, що не суперечать зобов'язанням у веденні діяльності в даному формуванні.

Залежно від виду діяльності сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, що функціонують в агробізнесі, можуть бути заготівельно-збутовими, постачальницькими, зі зберігання, переробними, з надання послуг виробничого і побутового характеру, торговельними, громадського харчування, транспортні, кредитні, сервісні, маркетингові, будівельні, багатофункціональні та ін. [3].

Кооперація дозволяє сільгоспвиробникам зібрати свої ресурси разом і діяти як єдине ціле. Всі разом, вони здатні ефективно вирішувати конкурентні такі питання, як надання необхідних товарів або послуг, зниження експлуатаційних витрат, а також збільшення доходів членів.

Завдяки співпраці, нестабільний ринок перетворюється в більш передбачуваний, який приносить користь членам кооперативу і їх громадам. Ведення органічного землеробства надзвичайно перспективне для сільськогосподарських підприємств, існує достатній супровід наукових фахівців та задовільна науково-технічна база. За останні роки дрібні господарства скоротилися обсяги внесення місцевих добрив та засобів захисту рослин, що само по собі спонукає до впровадження органічного землеробства. У ринкових умовах господарювання для підприємств аграрного сектору економіки України, які обрали шлях виробництва органічної продукції кооперація є одним з найефективніших напрямів формування та перерозподілу фінансових ресурсів, забезпечення реалізації маркетингових стратегій з просування товарів на ринок, формування клієнтської бази споживачів органічної продукції [4].

Метою кооперативу органічного агровиробництва має бути розвиток органічного агровиробництва в країні. Дана мета досягається за рахунок виконання задач, які спрямовані на такі групи:

1. Населення:

- підвищення рівня обізнаності населення, щодо властивостей органічних продуктів та взаємозв'язок екології–продуктів харчування–здоров'я людини–здоров'я людства;
- впровадження в шкільні програми питань з органічного агровиробництва;
- формування культури споживання органічної продукції;
- консультаційна підтримка населення у прагненні та практиці вирощування сільськогосподарської продукції за органічними стандартами на присадибних ділянках;
- консультаційна підтримка громад у започаткуванні кооперативного руху з виробництва та/або переробки органічної продукції.

2. Виробники:

- проведення маркетингових досліджень, щодо ситуації на ринку;
- представлення та відстоювання інтересів виробників органічної продукції у державних законодавчих та виконавчих органах влади;
- представлення та відстоювання інтересів виробників органічної продукції на міжнародному рівні;
- забезпечення виробників органічної продукції продукцією 1-го рівня АПК;
- сприяння забезпеченню фінансовими ресурсами членів кооперативу через механізм кредитної спілки, яка афілійована до кооперативу [5].

Сільськогосподарські заготівельно-збутові кооперативи, як показує світовий досвід, здійснюють заготівлю та реалізацію продукції, а також її збереження, сортування, сушіння, мийку, розфасовку, упакування і транспортування, укладають угоди, проводять вивчення ринку збуту, організують рекламу зазначеної продукції та ін. Сільськогосподарські товаровиробники зацікавлені в створенні обслуговуючих кооперативів, які б звільнили їх від невласливих виробнику функцій, тобто вони “створюються для надання комплексу послуг, пов'язаних з виробництвом, переробкою і збутом продукції”. Виходячи з положень закону обслуговуючі кооперативи створюються для своїх членів і надання послуг всім бажаючим (фермерам, селянським дворам та ін.).

Предметом діяльності обслуговуючих кооперативів в агробізнесі можуть бути “технологічні, транспортні меліоративні, ремонтні, будівельні, еколого-відновні роботи, здійснення ветеринарного обслуговування тварин і племінної роботи, заняття телефонізацією, газо- та електрифікацією в сільській місцевості, надання медичних, побутових, санаторно-курортних, науково-консультаційних послуг, послуг з ведення бухгалтерського обліку, аудиту та інше”.

Інтенсифікація сільського господарства призвела до негативного впливу на навколишнє середовище, виснаження природних ресурсів та витіснення великої кількості дрібних та середніх товаровиробників.

Органічне сільське господарство має великий потенціал, щоб виправити ці негативні тенденції. Кооперативних рух дає можливість поєднавши зусилля створити реальну конкуренцію потужним аграрним підприємствам і разом з тим сприяти поширенню органічного агровиробництва. Перспективними моделями розвитку сільськогосподарської кооперації можуть стати формування союзу кооперативів (так званий кооператив другого рівня) та розвиток кооперативів нової генерації, які є поєднують в собі інвестиційно привабливу бізнес модель та задоволення своїх членів[5].

Беручи до уваги завдання, мету, особливості діяльності обслуговуючого кооперативу, можна зробити висновок про доцільність і необхідність їх створення та функціонування в агробізнесі, як структури, яка, надаючи послуги товаровиробникам, створює умови для покращання діяльності і збільшення їх прибутку від власного виробництва. Поряд з цим, не заперечуючи в цілому важливість і необхідність для сільськогосподарського виробника організації і функціонування обслуговуючих кооперативів, слід зауважити, що ті, хто зосереджують увагу і настирливо орієнтують розвиток кооперації лише в обслуговуючій сфері, достатньою мірою не враховують особливостей розвитку сільського господарства в Україні.

Список літератури:

1. Черевко Г.В. Фермерська кооперація в зарубіжних країнах. – Львів – Дубляни, 1994. – 32 с.
2. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003 р. № 1087-15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>
3. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. № 469/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 39. – С. 261.
4. Безус Р.М. Роль кооперативів у розвитку органічного агровиробництва / Р.М. Безус, М. Ляфльор // Інноваційний менеджмент збалансованого (сталого) природного агровиробництва: матеріали Міжнар. науково-практ. конф., присвяченої 90-річчю від дня народження Ф.Т. Моргуна (м. Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 2014 р.). – Дніпропетровськ: Вид-во «Свідлер А.Л.», 2014. – С. 245–246.
5. Безус Р.М., Дуброва Н.П. Кооперативний рух в органічному агровиробництві // «Молодий вчений» • № 12 (39) • грудень, 2016 .